

U V O D

Zaštita života i tjelesnog integriteta čovjeka ostvarivana je u svim periodima društvenog razvoja, sa razlikama koje su bile izraz vrednovanja čovjeka kao člana određene društvene zajednice i stepena organizovanosti društvene zaštite u ovoj oblasti. Napad na život i tijelo čovjeka nikad nije ostao bez određene reakcije društva, ali tek u državama građanske demokratije, tokom XIX i XX vijeka, dolazi do krivičnopravne zaštite života i integriteta čovjeka bez obzira na njegovu klasnu pripadnost, rasu, narodnost, religiju, pol i uzrast.

Danas u savremenom svijetu postoji jedinstveno mišljenje da život i tjelesni integritet čovjeka predstavlja društvenu vrijednost za čije očuvanje ne postoji samo pojedinačni, već opšti zajednički interes društva. Odatle i opšta saglasnost da svaki napad na život čovjeka i njegov tjelesni integritet zahtjeva reakciju društva koja se između ostalog, ostvaruje i primjenom najtežih sankcija. Ova opšta saglasnost ne dovodi do jednakih rješenja u svim pitanjima krivičnopravne zaštite života i tjelesnog integriteta u svim zemljama, ali je nesumnjivo da je ova zaštita svuda poznata i priznata. Pravo na život označava se kao vrhovno ljudsko pravo ili kao najosnovnije od svih ljudskih prava.

Takav karakter ovog prava potvrđuje i činjenica da u okviru osnovnih ljudskih prava i sloboda, garantovanih međunarodnim dokumentima (Univerzalna deklaracija o pravima čovjeka, Evropska konvencija o ljudskim pravima, Konvencija o kažnjavanju i sprečavanju zločina genocida, Ženevske konvencije o zaštiti žrtava rata iz 1949. godine sa dopunskim protokolima iz 1965. godine, Američka konvencija o ljudskim pravima, Afrička povelja o pravima čovjeka i naroda) pravo na život spada u grupu apsolutno zaštićenih prava, tj. onih prava koje države ne mogu ni pod kojim uslovima ukinuti, niti ograničiti bez obzira na vrstu vanrednih okolnosti u kojima se neka država može zateći, npr. ratno stanje ili stanje opšte opasnosti koje ugrožava opstanak cijele nacije.

Dominantno mjesto prava na život u sistemu osnovnih prava i sloboda čovjeka i građanina, obezbijeđeno je i ustavnim odredbama svih savremenih država, pa i Ustavom BiH u članu 2., Ustavom FBiH takođe u članu 2. i Ustavom RS u članu 11. Na taj način ljudski život postaje univerzalna civilizacijska vrijednost čija krivičnopravna zaštita dobija svoj legitimitet i u nacionalnom i u međunarodnom pravu.

Za pravo na život se tvrdi i da je pored prava na slobodu, najosnovnije prirodno pravo čovjeka. Ali, da li je dovoljna zaštita koju bi prirodno pravo pružilo pravo na život? Opravdano se ističe da nije. Prirodno pravo čovjeka na život ne znači ništa više od prava da ne bude ubijen.¹ Danas je, međutim, pravo na život mnogo više od prava da neko lice ne bude ubijeno. Ono je u svim savremenim krivičnim zakonodavstvima prošireno. Krivičnopravna zaštita prava na život i tjelesni integritet predstavlja najznačajniji segment krivičnopravne zaštite u svim savremenim krivičnim zakonodavstvima. To je posve razumljivo ako se ima u vidu da pravo na život i tjelesni integritet predstavlja fundamentalno i primarno ljudsko pravo na kojem se temelje i iz kojeg se izvode sva ostala čovjekova prava. S obzirom na to, moglo bi se reći da je krivičnopravna zaštita ovog prava osnov zaštite svih drugih ljudskih prava, te je potpuno depasirano svako raspravljanje o bilo kojem drugom pravu čovjeka ako pravni poredak ovom pravu ne obezbjeđuje adekvatnu zaštitu.

U ostvarivanju krivičnopravne zaštite prava na život i tjelesni integritet savremena zakonodavstva uspostavljaju takav sistem koji, bez obzira na razlike koje u tom pogledu postoje između pojedinih zakonodavstava, u gotovo svim zemljama izražava iste osnovne tendencije i u osnovi ispoljava slične karakteristike. U tom pogledu sve inkriminacije kojima se štiti život i tjelesni integritet čovjeka mogu se klasifikovati u dvije osnovne grupe ili skupine krivičnih djela. Prvu, i svakako važniju grupu čine one inkriminacije kod kojih su život i tijelo čovjeka primarni i isključivi objekat zaštite, dok drugu grupu, odnosno skupinu

¹ Stojanović, Z., (1998). „Prirodno pravo na život i krivično pravo“. JRKK, broj. 1/98, str. 8.

čine one inkriminacije koje se nalaze u različitim glavama krivičnih zakonika i kod kojih primarni objekat zaštite predstavljaju neke druge individualne ili društvene vrijednosti.

Svakim ubistvom čovječanstvo gubi jednog člana svoje društvene zajednice, a čovjeku se oduzima život što je nenadoknadivo dobro. Opšti, društveni interesi u ovoj sferi imaju primat nad individualnim dobrima i vrijednostima. Zakonodavac u sferi zaštite života zalazi u subjektivna prava pojedinca da bi ga bolje zaštitio. Dakle, društvo u cjelini ima interes da održava život svojih građana, pa je u najvećem broju savremenih krivičnopravnih sistema zabranjeno oduzimanje njihovih života i onda kada oni to zahtijevaju.